

izbor iz savremene književnosti u mađarskoj

Napomena:

Polja u ovom broju, na više stranica, donose izbor pesničkih i proznih tekstova saradnika MOZGO VILAGA, želeći da na taj način upoznaju naše čitaoce sa jednim brojem primera iz moderne književnosti u NR Mađarskoj. Ovaj tematski blok je nastao na osnovu dogovora dveju redakcija o međusobnoj sraadnji na razvijanju književnih i kulturnih veza. Polja će na isti način biti predstavljena na stranicama MOZGO VILAGA.

Inače, MOZGO VILAG (Svet koji se kreće), časopis je mladih mađarskih književnika za književnost, umetnost, kulturu i kritiku. Pokrenut je 1971. i kao povremeni izlazi do 1975., kada počinje s redovnim izlaženjem, u dvomesečnim intervalima. Izdaje ga Centralni komitet mađarske omladinske organizacije.

Sve priloge s mađarskog preveo je Vicko Arpad.

derđ petri

ŠETNJA OKO JEDNE KUĆE

I još jednom oko nje

*oko ove mesečinom obasjane geometrije
nepoznatog rastera kućnih zidova
neizrecivog rasporeda
četiri sjajna
u nizu slepih kvadrata
za nas to nije nikakav odgovor
mi ne možemo da shvatimo
uzalud se okreću u smeru kazaljki časovnika
menjajući konstelaciju
nevičnim očima posmatramo
ali i neprijatno iznenađeni
snažnom sugestivnošću izveštaja.*

*Ostanimo dakle kod geometrije
odnosno prodrimo radije dublje
kud sunčevi zraci ne dopiru
lutajmo poput zvezda
u prostoru ovog bezglasnog bloka
sve dok nas oboje ne bude prožela
ova razuđenost koja predstavlja
splet samovolje i pravila
i koja je uz to mirna jer
isključuje iz sebe svaku asocijaciju
na svakom spratu efekat razdvajanja — te tavanice —
ublažen dvosmislenim duhom stepenica
i u jednom zatvorenom krugu
savlada te kontinuitet okomitog okna lifta
on sjedinjuje nivoe
ako mu prilaziš čini to obazrivo jer znaj
ogromna je njegova privlačna sila
i svojom jednopolnošću može i da te uništi.*

*Sada hodamo po stanovima.
To više liči na igru.
On je slučajan i podložan preuređenjima.
Pokušaj da otelotvoriš
negativno telo
koje raznorazni nameštaj profilira
i ako uz to još i u sebi osećaš
skrivena proširenja
koja se kriju uglavnom u fiokama
ali i u prostoru u kojem se otvaraju vrata
onda eto i ti si sam
kako njihova sloboda tako i njihova mogućnost
ti si mesto
scena njihove raznorodne delatnosti
koja se naravno jedva i primećuje.*

STRASNO SAM VOLEO TU ŽENU

*Ovu ženu (ženu mog prijatelja), glavnu
junakinju moje prve ljubavne katastrofe
strasno sam voleo. Otkako smo se ljubili
u sobici koja je poskakivala poput kutije šibica,
i ona se izmigoljila iz mojih ruku, lako, kao da pliva,
kao kad sam je prvi put ugledao i zavoleo
sa svojih sedamnaest godina, na plivalištu —
(otad ni ja ni moj prijatelj ne odlazimo više
na bazen gde smo delili podvodne udarce nogom
matorim karakternim gluncima zbog loših kreacija
i kinjili prskajući neprestano
izvesne uobražene tenore.)
Devet dugih godina ostavilo je na nama tragove,
da ne cepidlačimo, čega. Više ne vodiš računa o svom oblačenju.
Otad obraćam više pažnje i na to, da li primećuješ? ili mi
to pada u oči, budući da znam da se razumeš u to?
— Otkako smo se ljubili u
sobici koja je poskakivala poput kutije šibica —
ponekad ne znam da li te još volim.
Tome je sada ravno dve godine: ima puno stvari koje su se
desile ovako ili onako. Možda i previše. Znamo li i znamo li još
osvrnuti se ozbiljno na te jade?*

*Strasno sam voleo tu ženu, ženu mog prijatelja.
I u jeftinim kafanama, na ciničnim oprugama
divana moje podstanarske sobe, u društvu
nekoliko anglosaksonske knjige, četiri
prljava zida, jedne prastare pisaače mašine
i njenog nadmenog foto-portreta, bivše devojčice od trinaest
godina,
dosadujem se 1967. i 68. godine.*

SCI-FI LJUBAV

Naime, toliko smo pretrpani poslom. Ljubav je na kraju krajeva neoplatonističko dostignuće: razmišljam, šta bi bilo, ako bismo pokušali da istražujemo u tom pravcu, koristeći pri tom i naša meta-psihička i parafizička saznanja. Mogli bismo, recimo, utanačiti da ćeš me ti tačno u pola jedan zamisliti na Trgu Mehvarta, i da ću i ja zamisliti tebe na istom mestu (odnosno tek pola metra dalje — što je neminovno) ali na istoj klupi.

Dva idealna predmeta sunčaju se na Trgu Mehvarta! Ali na kojem? Zar na idealnom Trgu Mehvarta? Moj mozak, poput tupog žileta, samo grebucka po inkonzistencijama koje šikljaju van. Veliko je pitanje već i to jesmo li ti i ja uopšte zamislivi. Ili je moguće zamisliti samo dvoje takvih kao što smo mi?

— Ali ako ćaskamo, ili se grlimo: ti si i tada samo obris moje funkcionalne dispozicije — odnosno jedna granica iza koje ti uvek ostaješ, kao pretpostavljeni uzrok promenljivosti ove granične linije, ja takođe — i isti je slučaj i sa Trgom Mehvarta! Budući da je jezik varljiv: »Zamišljamo jedno drugo na Trgu Mehvarta.«

Lokativ

ukazuju na aktivnost u realnom prostoru dok se fiktivna karakteristika, čini se, odnosi isključivo na nas. Ali primenimo sada komplementarnu formulaciju: »Uzajamno zamišljamo Trg Mehvarta oko sebe.« — i smesta dolazi do izražaja relativnost. Ako se dakle dva idealna predmeta sunčaju, te ako se to dešava na jednom idealnom Trgu Mehvarta — iako je to naprosto formalno zamišljeno, jer ne bi se moglo reći da se to po nečemu razlikuje od susreta empiričkih egzistencija na stvarnom Trgu Mehvarta. Tek ukoliko (i to sam namerno otsavio za kraj, jer će to biti iznenađenje) ono idealno vreme u pola jedan ne prolazi. — Jer, očigledno, dva idealna ljubavnika ne mogu da se sretnu u realnom vremenu na jednom idealnom javnom trgu. A takva ljubav je, po logici stvari, večna.

akoš fodor

POHVALA PREDMETA

1.

Čudesna je OGRADA.
Okvir je rešetka — sama stvar je: RUPA!
Bitna je Rupa,
da onaj, ko proviri,
semsta shvati:
koliko je spolja.
— Na ovaj su način i luknja i materija korisne za vlasnika.

2.

Neka je hvaljena kreativna GUMICA!
Ona interpretira što svi drugi napišu;
jer šta, kako i kada se ne sme: Suštinu, dakle, Situacije,
oduvek su, zapravo, GUMICE ispisivale.
Svi sitni jeresi: mlaki su, sivi i kljasti.
Ali kad GUMICA krene, i među konfuznim redovima
napravi veliko spremanje: po njenom se tragu usija
žučena, čista, velika meta- pesma!
Zahvali se GUMICI, ti, utrnut u detalje,
da si se bar u negativu oslikao.

DODIR

(na početku ove romanse bilo bi govora — ukoliko to ne bi narušilo našu idealnu koncentraciju — da bih ja, odskora, više voleo da legnem pored kreveta, no da stalno spremam i raspriprem postelju. Ili o onom burlesknom heroizmu, kako bih radije naterao hranu da lebdi iznad tanjira primoravši ga

da se potroši bez upotrebe pribora za jelo na najvećoj mogućoj udaljenosti od mojih usta, s obzirom na poznato prežderavanje, pranje sudova i potrebu nabavki novih namirnica — i svega što sledi uz to. Itd. Ali, budući da je naše lirsko ja ovom prilikom iz sentimentalnih razloga dospelo na

JEDAN

list, pređimo odmah na stvar, dok je stepen usijanjanja zadovoljavajući:)
Dotičem te blago, u znak odbijanjanja.

sabolč varadi

STOLICE NAD DUNAVOM

Te dve stolice na svoj način nisu ni bile ružne. Steta što su opruge virile iz njih i što su presvlake bile toliko beznađežno zaprljane.

Ali bile su to stolice, i te kakve. U taj stan? Nosili smo ih dakle, mahom na glavi, iz ulice Orlej preko nekadašnjeg mosta Franca Josifa, današnjeg mosta Slobode u ulicu Radač broj 2, gde je P. stanovao u ono vreme (tragove tog stanovanja čuva njegova lirika).

I jedna stolica, a kamoli dve, mogu se korisno upotrebiti za mnoge stvari. Mogao bih zamisliti jednu sliku sa sledećim naslovom: — »Dva pesnika na mostu, sa stolicama na glavi«. — Slika bi morala biti objektivna, bez ikakvog prenosnog značenja! Te dve stolice, važno je da se to shvati, nisu nikakvi oreoli nad našim glavama. Negde oko sredine mosta — ali ne zbog toga da bismo nešto simbolizirali — seli smo na njih. Opruga je posebno neugodno štrčala iz jedne od stolica, ne znam više kome je ona zapala. Svejedno, jedva da je to imalo uticaja na kasnija zbivanja. Bilo je prijatno letnje več. Zapalismo, uživamo u ovoj, može se reći, neobičnoj formi udobnog prebivanja.

Stolice su potom

izvesno vreme pošteno služile: one su bile »stolice« kod P-ovih. Ali čovek teži boljem od onoga što ima: dali su ih tapetaru na popravku. Zamenuli su potom i stan prvi put iz nužde, drugi im se nije dopadao. Danas se retko sastajemo kod njih. Iz više razloga. G. je napustio A. (P-ovu suprugu), zatim je M. (B-ova supruga) prekinula sa mnim, potom se od G-a razvela druga M. (G-ova supruga) i preselila se kod mene (u međuvremenu su se i B-ovi razveli), P. je pokušao da se ubije i od tada živi uglavnom po sanatorijumima, a da i ne govorimo o promenama u svetskoj situaciji, uostalom: nema više na šta da se sedne.

irena kiš

PREŽIVELI

Zaključivši da je dalja borba, pod datim uslovima, krajnje besmislena, napustali smo svoje drugove i dali smo se u bekstvo. Kurjaci su usput desetkovali naše redove, a drugi su stradali od odrona zemljišta. Većina je, međutim, pomrla od gladi, mraza i od tegoba neprestanog pešačenja. Ali ono neverovatno izobilje koje nas je očekivalo na kraju putašestvija, opravdalo je naše opredeljenje — poslednjeg preživelog odvela je u grob zastrašujuća mogućnost večnog života.

ISLA SAM TAKO PUTEM

i susrela Istoriju. Izvalila se kraj jarka, činilo se da je veoma iscrpljena. Poradovala se kada me je ugledala, i nakon što smo se rukovale rekla mi je da slobodno mogu da je oslovim s malim i, te mi je zasela za vrat a da ja to u prvi mah nisam ni primećila. Bila je neizmerno teška, već nakon nekoliko koraka pala sam na kolena. Ona, međutim, odlete u obliku goluba. Sada bih se i ja mogla predstaviti kao istorija — pomislih ležeći u prašini puta, čekajući sledećeg putnika-namernika.

mikloš vereš

atila benke

POSLEDNJE MUZIKE

1.

Časovnici stadoše istovremeno
te noći
na našem stolu
u tri sata i dvanaest minuta
čak su i sekundare
pokazivale istovetno vreme
toga jutra

samo je treći
zvonio nemirno
među ručnim časovnicima
jer nije shvatao
šta se desilo
u tri sata i dvanaest minuta

iza prozorskih stakala
u zimske izmaglici
raščupani bagremovi proslavljaje
rađanje naše jedine smrti
kada će
istovremeno stati srca
u tri sata i dvanaest minuta

2.

Uvek na drugi kamen

Prvi je kamen
strahovanje
prvi je kamen
poniženje
prvi je kamen
nesreća
prvi je kamen
krastava žaba
prvi je kamen
iskežena lobanja
prvi je kamen
uzaludan život
prvi je kamen
poraz

uvek dakle na drugi kamen

samo da mi je znano
na koji sam skočio prvo

3.

ne troši se čovek
već samo muzika u njemu
dok govori dok melje
i udara petom ritam
još ima u njemu glasa
al' već je spreman da umukne
na ramena sleću mu punjene ptice
staklene oči klikeri detinjstva
s latinskim imenima uklesanim u prste
glasove njihove čuva magnetofonska traka
a flimska vrpca putanju njihova leta
ne gine ptičji cvrkut
no samo ptica

BP.

Koliko dugo već sedim naspram
tvojih žmirkavih svetlosti,
previše si, međutim, bezoblična
da bismo mogli razgovarati.
Suviše dobro te poznajem,
možda si mi i dosadna,
poput bračnih drugova u tvojim tramvajima.
Ne, nikako ne bi priličilo
da ti izjavim ljubav
kao kakvoj šankerki,
nakon tolikih mučnih događaja.
Ne ljubim ni Ajfelovu kulu,
previše sam trezan da bih vodio
usamljene razgovore;
uostalom: poput matorog fetusa živim
u tvojoj utrobi, moja rodna Budimpešto.

beleške

Peter NADÁS (Nádas Péter) rodio se 1942. u Budimpešti. Radio je kao foto-reporter i kasnije kao novinar. Redovno objavljuje prozu od 1965. Sada radi kao urednik u jednom pedagoškom časopisu. Objavio je dve zbirke novela: *Biblija* (Biblia, 1967) i *Igra skrivatica* (Kulcskereső játék, 1969), kao i roman *Kraj jednog porodičnog romana* (Egy családregény vége, 1977).

Derđ Spiro (Spiró György) rodio se u Budimpešti 1946. Završio je filozofski fakultet. Boravio je duže vreme u Jugoslaviji, bavi se, između ostalog, prevodjenjem dramskih dela sa slavenskih jezika. Objavio je zbirku pripovedaka *Lutalica* (Kerengő, 1976) i knjigu koja sadrži jednu dramu i nekoliko pesama, pod naslovom *Istorijski* (Historia, 1977).

Ferenc Temeši (Temesi Ferenc) rodio se 1949. u Segedinu, gde je završio studije engleskog jezika i književnosti. Prozu objavljuje od 1969. Prva zbirka pripovedaka *Vidim već da ću ja morati da siđem* (Látom nekem kell lemenem) objavljena mu je 1977. godine.

Atila Benke (Benkő Attila) rođen je 1942. u Budimpešti. Završio je studije mađarske književnosti. Kraće vreme radio je kao nastavnik, a potom se posvećuje novinarstvu. Zbirka njegovih pesama objavljena je 1974. pod naslovom *Zahvalnost za ključeve* (Köszönet a kulcsokért).

Mikloš Vereš (Veress Miklós) rodio se 1942. u Barču. Studije književnosti završio je u Segedinu. Objavio je tri zbirke pesama: *Suma za divljač* (Erdő a vadaknak, 1972), *Limeni kralj* (Bádogkirály, 1975) i *Prah-pepeo* (Porhamu, 1978). Bavi se i kritikom i prevodilaštvom. Glavni urednik časopisa *Mozgó Világ*.

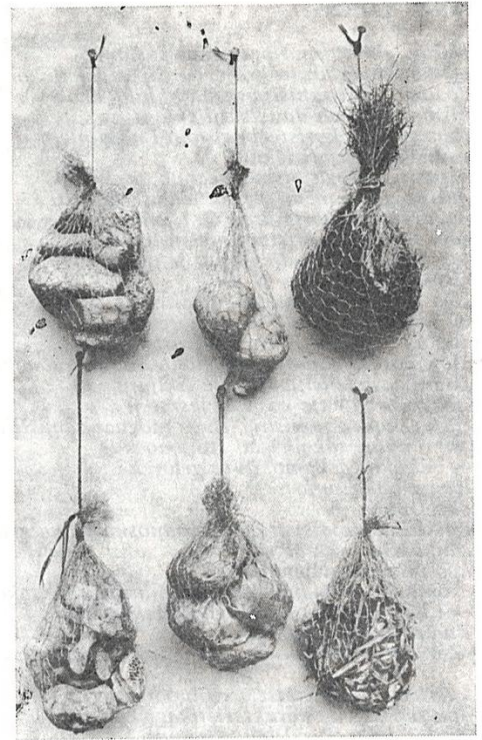
Derđ Petri (Petri György) rodio se 1943. u Budimpešti. Studirao je filozofiju, bavio se najrazličitijim poslovima, sada živi kao slobodan književnik. Jedan od najznačajnijih pesnika savremene mađarske književnosti. Do sada je objavio dve zbirke pesama: *Objašnjenja za M.* (Magyarázatok M. számára, 1971) i *Opisani pad* (Körülírti zuhanás, 1974).

Sabolč Varadi (Várady Szabolcs) rođen je 1943. u Budimpešti. Mada još nije objavio samostalnu zbirku pesama, nezaobilazna je pesnička pojava u savremenoj mađarskoj poeziji.

Akoš Fodor (Fodor Akos) rodio se 1945. Završio je studije italijanskog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu Budimpešti. Objavio je zbirku pesama *Dvotačka* (Kettőspont, 1978). Bavi se i prevodjenjem s italijanskog, engleskog i nemačkog jezika.

Irena Kiš (Kiss Irén) rođena je 1947. Završila je studije italijanskog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu Budimpešti. Saradnik je Mađarskog radija. Prevodi savremene italijanske pesnike. Objavila je zbirku pesama *Zatišje* (Szélszend, 1977.) i roman *Nepomična slika* (Allókép, 1978).

Karolj Šmal (Schmal Károly) rođen je 1942. u Sekešfehervaru. Završio je studije na Akademiji za primenjene umetnosti, na osecu za reklamnu fotografiju. Ima za sobom brojne samostalne izložbe fotografija, plakata, foto-grafika.

liokvni prilozii na stranicama: 10, 12 i 14 karolj šmal

opaske

peter nadaš

Kao da juče popodne sedim u ovoj stolici, tako mi se čini ovo današnje jutro.

Kokošku dobro očistiti, pažljivo odstraniti utrobu, oprati, osušiti čistom kuhinjskom krpom, posoliti spolja i iznutra, praznu trbušnu duplju natrijati majoranom, staviti u nju jednu glavicu crnog luka, jednu celulu kiselu jabuku, mesnatu slaninu iseckanu na tanke reznjeve, zatim belim koncem zašiti sve otvore; tako pripremljenu kokošku špikovati reznjevima slanine, obilno premazati mašću ili uljem i staviti u vruću pećnicu; za vreme pečenja više puta prelivati mašću da bi meso ravnomerno porumenilo i da bi na beloj činiji, ukrašenoj po mogućstvu zelenim jabukama, izgledalo dopadljivo.

Ni smrt nije događaj koji se ne bi mogao interpretirati. Svojm razumom možemo slobodno prebirati i u smrti. I u tome što sledi nakon smrti. Budući da ni raspadanje, proces truljenja posmrtnih ostataka nije ništa drugo no potvrda fizičkih zakonitosti, što je zaista razumljivo. Trebalo bi primiti k znanju: moje raspadanje se odvija unutar istog organizma u kojem se odvijao i moj život. U vezi s tim, vredne su pažnje *Mrekelove* primedbe: gasovi koji se razvijaju usled procesa raspadanja unutar neoštećene lobanje, potiskuju gnjili mozak preko krvnih sudova u desnu polovinu srca — u ovom slučaju embolija ne nastupa u živom stvoru.

